

Bősze Péter

Gondolatok Gaál Csaba Hogyan adjunk elő... kongresszuson, egyetemen és egyéb alkalmakkor? című könyvéről

Sok évtizedes tapasztalat, megszámlálhatatlan előadás észleléseit gyűjtötte össze a szerző a tudományos előadások tartásának zsinórmértékéül szolgáló könyvében. A 200 oldal terjedelmű írás messze túllép a tudományos előadások tartásának szigorúan vett tárgykörén: szerencsésen egészíti ki orvosi nyelvünk és a magyar nyelv történeti és egyéb vonatkozásaival, a szaknyelvek és a nyelvi műveltség kérdésével. Szinte ötvözi azokat az ismereteket, amelyeket folyóiratunk (*Magyar Orvosi Nyelv*) adott közre az elmúlt 19 évben. Ír továbbá a stílusról, a beszédmódról, és tárgyalja a tudományos rendezvények megannyi arculatát. Idézetek sokasága tarkítja az egyszerűen, pontosan, gördülékenyen és magyarul megfogalmazott mondanivalót, utalva a szerző hihetetlenül nagy olvasottságára, széles látókörére.

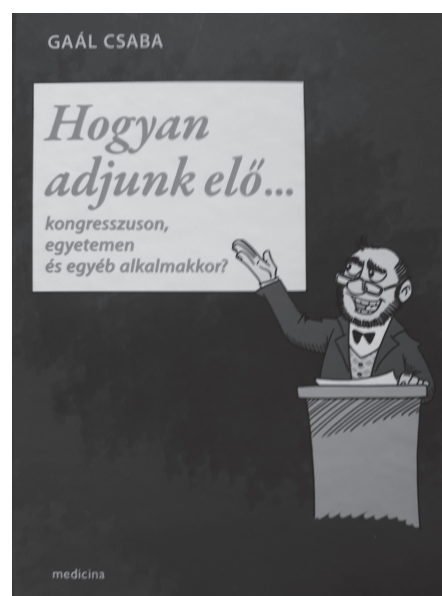
A tartalmi részt 10 fejezet tárgyalja:

- Írás és beszéd
- A rendezvényekről
- Az előadások felosztása
- Nyelvi kérdések
- Beszédtechnika, a beszéd modulációi
- Szervezési kérdések
- Az előadás kidolgozása
- Fellépés
- Vita
- Vetítés

Az előszóban az előadói képességről írva intelmet fogalmaz meg:

„Aki nem olvas, akinek nincsenek könyvei vagy könyvtára, az nem írhat komoly beszédet szívből, tudással. Olvasmányok nélkül nincs fogalmazási készség, nincs stílus, nincs műveltség...”

Nagyon is megfontolandó ez az intelm, hiszen a jó tudományos előadás a tudományos ismereteknek a műveltség köntösében tartott művészi fejtegetése. Felgyorsult, ismeret-tömeget gördítő világunk az egysíkúság felé menekül: céltalan csak a munka/tudomány tárgya lényeges, semmi más. A tudomány is összefüggésekben létezik, és ha a célegysíkúság vakká tesz, nem látjuk az összefüggéseket, a tudás silány marad. Nos, ezért olyan fontos Gaál Csaba intelme.

Az *Írás és beszéd* fejezet összeveti a tudományos közlemény és a tudományos előadás értékét. Olvashatjuk, hogy a tudományos előadás nem „beszélt írás”, miként a közlemény sem „írott előadás”, de tudományos hitelessége éppolyan fontos. Igaz, hogy a szó elszáll, de senki ne gondolja, hogy nem hagy jó vagy rossz nyomot.

A *rendezvényekről* írt fejezet mindent elmond, bevezet a színpadok mögé. Szomorú képet fest:

„A tudományos rendezvényeket profitorientált üzleti szellemben működő társaságok szervezik. Ennek a következménye, hogy gyakorlatilag nem utasítanak el előadásra jelentkezőket, alig van szakmai rosta, ennek köszönhetően – anyagi érdekeltség miatt – sok az előadás, hiszen minden résztvevő egyben előadó is. Mindezt ésszerűen lehetne csökkenteni, ha csak a minőségi szempontok játszanának szerepet, és nem értéktelenedne el az előadások rangja.”

Igen, ez a valós helyzet; szerencsére kivételek azért vannak. A pénzközpontúság értékét gyilkol a tudományban is. Em-

lékszem: kezdő orvos koromban ugráltam örömben, amikor rangos hazai, nemzetközi tudományos rendezvény szervezői elfogadták az előadási jelentkezésemet. Lélekemelő, ösztönző élmény volt. Sajnálom fiatal orvostársaimat, hogy ettől is megfosztották őket. Szánni való a beköltözött üzleti szellem azért is, mert a tudományos rendezvényeknek küldetése van. A fejezet tanulságos olvasmány kivétel nélkül minden orvosnak, szakembernek, akkor is, ha nem tart előadást.

Az előadások felosztása több szempont szerinti alapos rendszerezés. Osztályoz a formák, a témaválasztás és az előadás módja alapján is.

A *Nyelvi kérdések* fejezete részletesen összegzi azokat a sokat tárgyalt, a magyar orvosi nyelv egyetemi tantárgyának részét is képező nyelvészeti, magyar nyelvi, orvosi nyelvi ismereteket, amelyeket minden orvosnak illik tudnia. Nagyszerű idézetek sokasága teszi még élvezetesebbé a leírtakat. Elbűvölt a Petőfi Sándortól vett idézet:

„Föl nem érem ésszel, hogy vannak a nem mindennapi emberek közt is olyanok, akik nem tudják vagy nem hiszik, hogy az egyszerűség az első és mindenek fölötti szabály, hogy akiben egyszerűség nincs, abban semmi sincs.”

Külön kiemelem a külhonban tartandó előadásokról írottakat. Csak egyetlen mondatot ragadok ki:

„...Másképp arra gondoltam, és állandóan azt tartottam szem előtt, hogy én Magyarországot képviselem, mivel rajtam keresztül egy egész országot ítélnék meg.”

Pontosan így van: nem csak a magam nevében tartom az előadást – képviselem munkatársaimat, intézetemet, egyesületünket és nemzetközi rendezvényen a hazámat is. Magyar követ vagyok a tudományok vizein, ekként kell viselkednem.

A *Beszédtechnika, a beszéd modulációi* című fejezet számomra is sok újdonságot (légzéstechnika, hangzás) tárgyal; ösztönös előadásmódunk háttérét világítja meg. Sokat tanulhatunk belőle.

A *Szervezési kérdések, Az előadás kidolgozása, a Fellépés, a Vita* és a *Vetítés* fejezetek foglalkoznak a tudományos előadások lényegi részével. Töviről hegyire kitér a legapróbb részletekre is, kezdve az előadás szervezésétől, elkészítésétől a begyakorláson át az előadás megtartásáig és vitáig. Szót ejt olyan apró részletekről is, mint az öltözék, viselkedés, továbbá testtartás, mozdulatok az előadás alatt stb. Elemzi az előadások buktatóit, irányvonalat adva, hogy ezek miként kerülhetnek el. Beszél a jó és rossz előadásokról is.

„Az igazán hatásos, vonzó szakmai előadás olyan értéket közvetít, melyet vagy elfogadunk, vagy legalábbis elgondolkozunk rajta.”

Kötelező olvasmány ez a rész minden előadónak, de annak is, aki csak kacérkodik a tudományos előadás gondolatával. Már csak azért is kötelező, mert a tudományos előadás az előadó személyiségükről – és nem mindegy, hogy milyen képet festünk magunkról.

Gaál Csaba fogékony az új kifejezésekre: a posztert *táblaragasznak* neveztem el; nagy örömmel a szerző már ezt használja.

Összefoglalva: olvasmányos, irodalmi csemegékkel teli, sokoldalú, rendkívül tanulságos a könyv; ismeretanyaga az orvostudományi általános műveltséghez tartozik, ezért jó szívvel ajánlom kivétel nélkül minden orvosnak, akár akar előadást tartani, akár nem. A könyvet a Medicina Könyvkiadó jelentette meg igényes, szép kiadásban, nagy-szerű szerkesztéssel.

Bősze Péter

Két gondolat a nyelvhasználatról

A fogalmazás módja a gondolatszöveget tükrözi. A helyes fogalmazás az egészséges gondolkodás gyümölcse. Ha a fogalmazás sántít, ponygola, a gondolatfonal is beteg.

Ördögi körbe kerülünk az idegen szavak használatával: az idegen szóval helyettesített magyar szavak előbb-utóbb elfelejtődnek, régiessé válnak a nyelvben; használatuktól ódzkodnak, mondván „régies”. Az eredmény: „ezt csak az idegen szó fejezi ki pontosan, nincs magyar megfelelője, ezért azt kell használni”. Pedig volt rá jó magyar szavunk, csak az idegen szó használatával kitoröltük – „önfia vágta sebét”. Ha az efféle folyamat nagyban zajlik – márpedig ennek vagyunk tanúi –, a magyar szakszókincs egésze is megfogyatkozik; satnyul a honi szaknyelv és ezzel nyelvünk versenyképessége.